

Libor Šebestík: Aplikace (geo)demografických metod v oblasti vzdělávání

Diplomová práce - Posudek oponenta

Cílem diplomové práce Libora Šebestíka bylo v první řadě ukázat možnosti aplikace demografických, geodemografických a statistických metod na jiná než demografická data, konkrétně na data statistiky školství, druhou rovinou pak bylo zhodnotit, nakolik jsou data školské statistiky pro podobný typ výpočtů vhodná. Tohoto cíle jeho práce dosáhla. Z uvedeného zároveň vyplývá, že jde v první řadě o práci metodickou, autor se velmi detailně zabývá právě jednotlivými zvolenými metodami, jejichž vhodnost pro použití ve školství ověřuje. Teprve na druhém místě stojí konkrétní výsledky. Tomuto pojetí je také podřízena struktura práce, která klade důraz na důkladné představení jednotlivých metod, použití kterých dále ukazuje (s ohledem na dostupná data) a jejichž pomocí vlastně velmi zajímavě popisuje některé známé i méně známé rysy současné české vzdělávací soustavy (respektive vzdělávání).

Diplomant se mohl opřít v podstatě pouze o základní literaturu týkající se jednotlivých metod (demografickou, statistickou či geografickou), případně o některé již publikované práce aplikované demografie, kterých ale nebylo mnoho a jsou většinou zahraniční provenience. Výsledky práce jiných autorů jsou v práci řádně citovány, stejně jako datové zdroje. Z textu i přiloženého seznamu literatury ale vyplývá, že se tématu věnoval důkladně, že se seznámil kromě příslušné demografické a statistické literatury i s literaturou týkající se současné vzdělávací soustavy. Z textu zároveň vyplývá, že je dobře obeznámen i se současnými problémy, kterým školství čelí a které do určité míry souvisí s nedávným populačním vývojem: s měnícími se počty meziročně narozených dětí. A právě tato okolnost činí práci mimořádně aktuální, neboť jedním z jejích výsledků je i to, do jaké míry lze průběžně odhadovat počty žáků a studentů jednotlivých stupňů či oborů vzdělávání.

Výsledky předložené práce jsou dle mého názoru velmi cenné. Většina metod, jejichž použití autor ověřuje, je v podstatě obecného charakteru (hrubé míry, tabulky života, Markovovy řetězce, logistická regrese); jejich použití je ale odvislé od kvality datové základny, respektive od toho, aby informace (v tomto případě) o žácích či studentech byly takového charakteru, aby umožňovaly použití právě takových metod. Autor s velkou invencí naznačuje, jak překonat některé obtíže (např. rozdílné období pozorování vlastní demografické a školské statistice) a obdobně i vtipně vysvětluje některé překvapivé výsledky, které jsou ale dány současnou školskou praxí (např. existence osmiletých, šestiletých či čtyřletých gymnázií se promítá ve výrazných rozdílech pravděpodobnosti přechodu mezi jednotlivými ročníky základní školy, apod.). Stejně vhodně vysvětluje i některé překvapivé výsledky získané aplikací preferenčního modelu migrace na uchazeče o studium na vysokých školách. Přitom se v interpretaci získaných výsledků nedopouští chyb, a to ani v případě, že je řešení otevřené v důsledku chybějících vhodných dat. Autor pracoval s rozsáhlou a značně diferencovanou datovou základnou a jedním z jeho z nejdůležitějších úkolů bylo vypořádat se s mezemi či možnostmi dat - v tomto ohledu prokázal, že se v dané problematice výborně orientuje. Zároveň ale ukázal, jak jemná data má dnes česká demografie k dispozici - na rozdíl od jiných oblastí.

Diplomová práce byla předložena ve velmi pěkné grafické úpravě. Má 92 očíslovaných stran a 17 příloh (tabulkových i grafických), mimo to přímo do textu autor zařadil 10 tabulek a 17 obrázků. Po jazykové stránce byla zvládnuta výborně, téměř neobsahuje překlepy. Snad jen v seznamu literatury je nepřesně uveden název publikace Matějů aj. : má být *Nerovné šance ...*, nikoli *(Ner)rovné šance ...*. Její vnitřní členění je logické, obsahuje všechny požadované náležitosti. Vynikající je dle mého názoru závěr, který výstižně a srozumitelně shrnuje hlavní výsledky práce.

Uvedené výtky nesnižují celkové vyznění práce. Libor Šebestík prokázal, že se dobře vyzná ve studované problematice, že rozumí studovanému tématu a je schopen ho samostatně zpracovávat a rozvíjet. Podle mého názoru splňuje jeho práce „Aplikace (geo)demografických metod v oblasti vzdělávání“ nároky kladené na diplomové práce v oboru demografie a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 2. září 2011

Doc. RNDr. Ludmila Fialová, CSc.